

Besluit gewogen en te licht bevonden

De gronden die de Gkv synode Meppel gebruikte om haar besluit te rechtvaardigen de vrouw tot alle kerkelijke ambten toe te laten, werden in een brief (4 juli 2017) van het moderamen van de synode aan onze Nederlandse zusterkerken gegeven. De synode heeft afzonderlijke besluiten genomen om vrouwelijke deelname in het ambt van diaken, ouderling en predikant te rechtvaardigen.

Daar het ambt van ouderling het fundamentele regerende ambt in de kerk is en het ambt van predikant een ouderlingenambt is, richt dit artikel zich op het synodebesluit om het ambt van ouderling open te stellen voor vrouwen. De synode verklaarde dat 'er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst in het opzicht, het pastoraat en het onderwijs en daardoor tot het ambt van ouderling'. Met het oog op de vele mogelijke implicaties en gevolgen van dit verreikende besluit zullen we achtereenvolgens de vier door de synode gegeven gronden kort overwegen.

De eerste door de synode genoemde rechtvaardiging voor de vrouw in het

ambt van ouderling is: 'De figuren van Mirjam (Micha 6:4) en Debora (Recht. 4-5) laten vrouwen in het Oude Verbond zien die in samenwerking met mannen optreden in bestuur en rechtspraak.'

Daar Mirjam in de volgende rechtvaardiging van de synode aan de orde komt, concentreren we ons nu eerst op Debora.

Debora

Is het feit dat Debora als richter en profetes optrad, een geldige reden om het ambt van ouderling vandaag voor de vrouw open te stellen? Het antwoord moet 'nee' zijn als je het volgende overweegt. Een eerste regel voor het op

juiste wijze interpreteren en toepassen van de Schrift is: het desbetreffende gedeelte in zijn bijbelse context plaatsen. Debora leefde in de tijd van de richters. Deze tijd werd gekarakteriseerd door Israëls herhaaldelijke afval, gevolgd door goddelijk oordeel en de wanhopige roep van de natie om verlossing. God wilde steeds weer genadig antwoorden door een richter te laten opstaan, die het volk van zijn vijanden zou verlossen. In Debora's tijd verkocht de HERE zijn opstandige volk in handen van Jabin, koning van Kanaän (Re. 4: 2-3). In deze kritieke tijden riep Israël tot de HERE om hulp en Hij gebruikte Debora om verlossing te geven.

Het is belangrijk om op te merken hoe God Debora introduceerde en hoe Hij haar bij de redding van zijn volk betrok. We lezen: 'In die tijd was een zekere Debora rechter over Israël. Deze Debora, de vrouw van Lappidot, was profetes. Ze hield zitting onder de Deborapalm tussen Rama en Betel, in het bergland van Efraïm, en daar kwamen de Israëlieten haar hun rechtsgeschillen voorleggen' (Re. 4:4-5). Bij de voorgaande

twee crises wordt de uitdrukking 'de HEERE zond iemand om hen te bevrijden' gebruikt (Re. 3:9,15). We lezen ook vaak dat de richters kracht kregen door de Geest voor hun militaire taak (Re. 3:10; 6:34; 14:19; 15:14). Opmerkelijk, deze uitdrukkingen worden niet bij Debora gebruikt. Zij wordt vooral als een profetes voorgesteld en niet als een militair leider.

Als profetes richtte zij Israël. Je zou kunnen denken dat zij als richter juridische kwesties die voor haar werden gebracht, oploste. Maar deze uitleg is onwaarschijnlijk. Een richter is in het boek Rechters een militair leider die Israël verlost, en als richter 'die en die' Israël voor zo veel jaar richtte, dan betekent het dat hij Israël zo veel jaar regeerde (bijv.

Re. 3:10; 10:2-3 enz.). De NIV (vgl. HSV) vertaalt daarom dat zij 'leiding gaf aan Israël' (Re. 4:4). Hoe gaf zij leiding aan Israël? Zij was profetes. De mensen kwamen naar haar toe 'voor de rechtspraak' (Re. 4:5, HSV). Met andere woorden: in deze tijd van nationale crisis toen de Israëlieten 'de HEER te hulp riepen' (Re. 4:3), kwamen zij naar Debora voor het oordeel van God, dat zij als profetes kon geven in antwoord op hun roep om hulp. Als profetes was zij Gods vertegenwoordiger voor de mensen en ze sprak Gods Woord.

Als resultaat riep zij Barak op en gaf hem Gods bevel om tienduizend man te mobiliseren om de vijand te verslaan (Re. 4:6-8). Toen hij protesteerde omdat hij bang was, verzekerde Debora hem dat zij met hem zou meegaan.

Haar meegaan als woordvoerster voor de HERE gaf tastbaar uitdrukking aan het feit dat God zelf met Barak zou meegaan en hem de overwinning geven.

Debora wordt nooit als militair leider van Israël getekend, richter in de zin van Otniël of Gideon. Zij was profetes. Het wekt daarom geen verbazing dat zij niet vermeld wordt in het verslag

van de strijd. Hoewel zij door haar profetische taken leiding gaf, wordt zij in de Schrift niet beschreven als de richter die Israël van Sisera verlost. Het is juist

Debora

God die als Israëls verlosser wordt aangewezen (Re. 4:23) en Hij gebruikte een andere vrouw, Jaël, om Sisera te doden (Re. 4:21). Debora's ondergeschikte rol als profetes en niet als militair leider blijkt ook duidelijk uit het feit dat God niet Debora zond om de troepen in de strijd te leiden, maar Barak. Bovendien, toen Samuël later de verlossers van Israël vermeldde (1 Sam. 12:9,11), noemde hij Debora niet, maar wel Barak, de aanvoerder. Evenzo wordt Debora niet bij de geloofshelden in Hebrëeën 11 genoemd, hoewel verschillende richters, inclusief Barak (vs. 32) wel worden genoemd. Dit alles onderstreept haar betrekkelijk bescheiden rol bij de verlossing van Israël.

God deed Debora als profetes in een tijd van crisis in Israël opstaan. Debora's functie als profetes was een uitzondering binnen een uitzonderlijke situatie. Het feit dat zij ook als de vrouw van Lappidot bekend was, zou het ad-hockarakter van haar ambt kunnen aangeven. De mensen kwamen in de toenmalige omstandigheden naar haar toe omdat God door haar sprak, maar er staat nergens dat zij erop uitging en profeteerde onder het volk.

Zonder iets af te doen van het feit dat zij een profetes was, moet toch niet worden vergeten dat zij ook als een getrouwde vrouw wordt geïdentificeerd, inderdaad als 'een moeder in Israël' (5:7, HSV). Haar profetische ambt was niet alles. Zij had ook de normale plaats van een vrouw in het Israëlitische leven.

Kan Debora als voorbeeld voor ons vandaag dienen om de vrouw in het ambt van ouderling te bevestigen? Het antwoord is duidelijk 'nee'. De situatie in Israël was wanhopig en bij wijze van uitzondering liet God haar opstaan als profeet in Israël. Op deze manier liet God haar Gods bevel doorgeven dat Barak (en niet Debora) moest optrekken en een militaire macht tegen de vijand aanvoeren

(Re. 4:6-7). Het feit dat God een vrouw gebruikte om dit duidelijk te maken was een impliciete veroordeling van het gebrek aan mannelijk leiderschap in Israël. Bovendien onderstreepte de noodzaak voor Debora om Barak te vergezellen en met hem naar het slagveld te gaan (Re. 4:9-10), hoe mannelijk leiderschap in Israël totaal ontbrak. Dat een vrouw een man moest aansporen om verantwoordelijkheid te nemen en zo metterdaad leiderschap te tonen, was in feite een ramp (vgl. Jes. 3:12). Het liet zien dat de dingen verschrikkelijk verkeerd waren gegaan. Debora is daarom geen voorbeeld om na te volgen en haar situatie geeft geen rechtvaardiging om de leidinggevende ambten in de kerk voor vrouwen open te stellen.

Maar, zoals Calvijn opmerkte bij 1 Timoteüs 2:12: God is soeverein en Hij kan in buitengewone omstandigheden doen wat ons niet is toegestaan. Hij gebruikte daarom Debora inderdaad op een bijzondere manier voor zijn dienst.

Mirjam

De tweede reden die de synode van Meppel gaf om de vrouw in het ambt van ouderling toe te laten is: 'Zij (vrouwen) konden daartoe (d.w.z. deelnemen

Woordvoerster voor de HERE

in leidinggeven en opzicht uitoefenen) ook door God geroepen worden, zoals blijkt uit Micha 6:4, waar de Heer aan Israël voorhoudt: “Ik zond Mozes om u voor te gaan, ook Aäron en Mirjam.” Mirjams voorgaan in Israël verwijst naar een gebeurtenis die plaatsvond nadat de Israëlieten Egypte hadden verlaten, door de Rode Zee waren getrokken en de HERE de achtervolgende Egyptische strijdkrachten had verdronken. Toen ‘pakte de profetes Mirjam, Aärons zuster, haar tamboerijn, en alle vrouwen volgden haar, dansend en op de tamboerijn spelend. En Mirjam zong dit refrein: “Zing voor de HEER, zijn macht en majesteit zijn groot! Paarden en ruiters wierp hij in zee”’ (Ex. 15:20-21). Mirjam ging de vrouwen voor in zang. Zij wordt als ‘de profetes’ omschreven. Wat betekent dit? Waar het gaat om haar identiteit als profetes, is het mogelijk dat Mirjam openbaring van God ontving (vgl. Num. 12:2) zoals je zou verwachten van een profeet (vgl. Ex. 7:1-2), maar de Schrift geeft nergens aan dat zij publiek nieuwe profetie heeft verkondigd. De publieke actie van deze profetes was het zingen met een muziekinstrument en het aansporen tot de lof aan God.

Ook elders in de Schrift vinden we aanwijzingen dat het loven van God en het uitroepen van zijn grote daden profetie inhoudt. Neem Saul bijvoorbeeld. Hij kwam een groep profeten met muziekinstrumenten tegen, die profeteerden, en de Geest kwam op hem en hij profeteerde ook (1 Sam. 10:5-11). Dit profeteren kan het beste worden begrepen als een prijzen van God. Een ander voorbeeld dat genoemd kan worden, is toen David twee van Asafs zonen, Heman en Jedutun, afzonderde om leiding te geven aan de muziek in de tempel. Dit leidinggeven wordt dan omschreven als ‘het leiden van het profeteren’ en van de zangers wordt gezegd dat zij profeteerden toen zij de HERE dankten en loofden (1 Kron. 25:1-3). In lijn met de aard van deze muzikale dienst worden de leiders van de tempelzang zieners of profeten genoemd (1 Kron. 25:5; 2 Kron. 35:15) en de dichter Asaf wordt ook zieners of profeet genoemd (2 Kron. 29:30).

Mirjams profetische taak kan daarom gezien worden in haar dienst bij muziek en zang – een activiteit die ook met Debora geassocieerd wordt, de profetes, toen zij met Barak een loflied zong op Gods verlossing (Re. 5:1). En net als Debora gaf Mirjam als profetes de benodigde leiding aan Israël, samen met Mozes en Aäron (Mi. 6:4). Haar leiderschap was voor de vrouwen van Israël, omdat zij degenen waren die haar volgden (Ex. 15:20). In zijn preek over Micha 6 merkt Calvijn op dat zelfs hoewel Mirjam een vrouw was, God haar toch deze leiderschapsrol gaf, ‘zodat zij de vrouwen zou kunnen versterken’. In zijn commentaar op dit gedeelte merkt hij op dat ‘het een uitzonderlijk ding was toen God gezag aan een vrouw gaf (...) niemand mag dit enkele precedent als een normale regel beschouwen’. Inderdaad, hoe waar. Het is opvallend dat het Nederlandse besluit voorbijgaat aan het feit dat God Mirjam met me-

Voorgaan met zingen

laatsheid strafte toen zij het leiderschap van Mozes in twijfel trok (Num. 12). Bovendien is Micha 6:4 de enige keer dat Mirjam als leider naast Mozes en Aäron wordt genoemd. Zij wordt niet genoemd op andere plaatsen waar de HERE zegt dat Hij Mozes en Aäron als leiders zond (Joz. 24:5; 1 Sam. 12:8; Ps. 105:26). Haar leiderschap in het voorgaan van de vrouwen met zingen bij die ene uitzonderlijke gebeurtenis kan niet als argument dienen voor het bevestigen van vrouwen in de regerende en leidinggevende ambten van de kerk.

Oudere vrouwen die onderwijzen

Een derde argument voor de synode om het ambt van ouderling voor vrouwen open te stellen is: ‘Terwijl het Nieuwe Testament mannen als ouderen-oudsten noemt worden ook oudere-oudste vrouwen opgeroepen tot voorbeeld en zielszorg (Tit. 2:3-5).’ Het punt van dit argument lijkt te zijn dat terwijl oudere mannen tot ouderlingen worden geroepen (hun kwalificaties worden in Tit. 1 gegeven), oudere vrouwen in hoofdstuk 2 worden aangesproken en hun wordt opgedragen bepaalde dingen te doen, wat voor

de synode lijkt aan te geven dat zij ook een ambt hadden. Maar dit soort logica houdt geen stand. Na het geven van kwalificaties voor het ambt van ouderling in hoofdstuk 1 spreekt de apostel vervolgens verschillende groepen in de gemeente aan. Hij noemt eerst de plichten van oudere mannen: ‘oudere mannen moeten sober, waardig en bezonnen zijn, en gezond in het geloof, de liefde en de volharding’ (Tit. 2:2). De apostel vervolgt dan: ‘Oudere vrouwen moeten zich ingetogen gedragen, ze mogen niet kwaadspreken of verslaafd zijn aan wijn. Ze moeten goede raad weten te geven, en de jonge vrouwen voorhouden dat ze hun man en kinderen moeten liefhebben’ enz. (Tit. 2:3-5). Daarna spreekt de apostel de jongere mannen en de slaven aan (Tit. 2:6-10). Er is geen sprake van ambten in Titus 2. Hier geeft de apostel instructies aan de hele gemeente. Rechtvaardiging voor vrouwelijke ambtsdragers in kerkelijke ambten zoeken vanuit de vermaning dat oudere vrouwen een voorbeeld van christelijk gedrag voor anderen moeten zijn, houdt eenvoudig geen stand.

Junia en Priscilla

De vierde grond voor het besluit van de synode wordt als volgt geformuleerd: ‘Paulus’ aanduiding van Junia en haar man Andronikus als apostelen die veel aanzien genieten, Rom. 16:7, of van andere echtparen als zijn medewerkers, Rom. 16:3, en zijn vermelding van echtparen en van broer en zus, bij wie aan huis een gemeente samenkomt, Rom. 16:5,15, wekken de indruk dat man en vrouw in een gelijkwaardige positie samen leiding gaven in Christus’ gemeenten.’

Het is moeilijk te begrijpen hoe deze vierde grond ook maar enige steun aan de notie van vrouwelijke ouderlingen kan geven. In de eerste plaats is het voorstellen alsof Andronikus en Junia man en vrouw zijn, een echtbaar, meer zeggen dan wat in de tekst staat. Er staat dat zij mede-Joden waren, die met Paulus in de gevangenis waren. Bovendien is het lang niet zeker dat Junia (of Junias, zoals het ook geschreven kan worden) een vrouw was. Er zijn sterke argumenten om vast te houden dat het om een mannennaam kon gaan. Daar-

naast zal moeten worden vastgesteld wat precies met de term 'apostel' wordt bedoeld. Voordat we hierover spreken, moet worden opgemerkt dat de tekst niet alleen maar kan worden vertaald met 'zij zijn mannen onder de apostelen in aanzien' maar ook met 'zij (Andronikus en Junia) zijn in aanzien bij de apostelen' (Rom. 16:7). De vertaling dat zij apostelen waren, is een uitleg van de Grieken, maar andere vertalingen die Junia's identiteit als apostel weglaten, zijn ook mogelijk en kunnen in feite heel goed de voorkeur hebben.²

Dus wat betekent de term 'apostel' hier nu? Benadrukt moet worden dat die verschillende dingen kan betekenen. Het hoeft niet te verwijzen naar het apostolische ambt zoals Paulus had. De eerste betekenis van de oorspronkelijke Griekse term is 'gezant' of 'afgevaar-

als de vertaling 'onder de apostelen' wordt gekozen. Per slot van rekening werden de apostelen allen persoonlijk door Christus gekozen. En het waren allemaal mannen.

Kortom, Romeinen 16:7 kan niet gebruikt worden als bewijs dat er een vrouwelijke apostel in Paulus' dagen was. Er zijn te veel onzekerheden om deze claim neer te leggen.

De synode heeft ook aan een echt-paar gerefereerd dat in Romeinen 16:3 wordt genoemd, namelijk Priscilla en Aquila. Dit christelijke paar had Apollos in Efeze apart genomen 'en zij legden hem uit wat de Weg van God precies inhield' (Hand. 18:26). Dit was duidelijk privé-instructie en geen officieel kerkelijk werk. Priscilla nam geen deel aan het onderwijs aan Apollos als vrouwe-

Priscilla en Aquila

digde'. Paulus gebruikte het in deze zin in 2 Korintiërs 8:23 en Filippenzen 2:25. Dus waarom zou hij het hier ook niet in de zin van 'gezant' gebruikt hebben? Het wijst er wel op dat dit het geval is,

lijke ambtsdrager (vgl. 1 Kor. 16:19). De verwijzingen van de synode van Meppel naar Romeinen 16:5 en 15 bewijzen niets wat betreft vrouwen in kerkelijke ambten in de apostolische kerk.

Conclusie

We krijgen de indruk dat de synode van Meppel besloten had het ouderlingen-ambt voor de vrouw open te stellen als gevolg van de druk vanuit kerken die beïnvloed zijn door de huidige egitaire cultuur. Zij hebben daarom naar bijbelse gronden gezocht om dat te laten gebeuren. De synode kwam er ten slotte toe zich aan strohalmen vast te klampen, iets wat iedere onbevooroordeelde lezer van de Schrift uit het bovengenoemde bewijs kan opmaken. Bovendien is de klaarblijkelijke weigering van de synode om het volle gewicht van het duidelijke apostolische onderwijs over de vereisten voor mannelijk ouderlingschap in de kerk (1 Tim. 3 en Tit. 1) mee te laten wegen in het besluitvormingsproces, onredelijk, een weigering die niet te verdedigen is. De synode kwam er ten slotte toe vrouwen voor het ambt van ouderling aan te bevelen, wat in strijd is met de duidelijke leer van de Schrift.

Dr. Cornelis Van Dam is emeritus hoogleraar Oude Testament aan het Canadian Theological Seminary in Hamilton, Ontario. Het artikel verscheen in Clarion (Canadees gereformeerd magazine) van 28 juli 2017, p. 423-426, en in vertaling ook op www.eeninwaarheid.info (23 sept. jl.). De Nederlandse vertaling is van Riet Sollie-Sleijster.

Noten:

- 1 Zie vooral Al Wolters, 'IOYNIAN (Romeinen 16:7) en de Hebreeuwse naam Yehunni', in: *Journal of Biblical Literature* 127 (2008), p. 397-408.
- 2 Voor een samenvatting van het debat en de verdediging van de vertaling 'well-known to the apostles' (in aanzien bij de apostelen) of iets daaraan gelijk, zie Michael Burer, 'Romeinen 16:7 as "Well Known to the Apostles": Further Defense and New Evidence', in: *Journal of the Evangelical Theological Society* 58 (2015), p. 731-756. ESV (2016) en NET Bible (2005) vertalen 'well known to the apostles' (in aanzien bij de apostelen); Christian Standard Bible (2017) vertaalt 'noteworthy in the eyes of the apostles' (opmerkenswaardig in de ogen van de apostelen).